

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum
Scholasticis habent connexionem, declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1659

Sect. II. Refertur, & impugnatur opinio negans inter Deum & creaturam
rationalem strictam interdecere posse Iustitiam.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13718

III.

Quid ad meritum de condigno, quod iustitia obligationem inducit, requiratur.

Cur ad obligationem iustitia necessarius sit contractus.

Ad mercedem aliquam intercedere debet conventio.

IV.

Triplici juri triplex respondet iustitia.

Iustitia legalis.

Iustitia distributiva.

Iustitia commutativa.

V.

Iustitia commutativa & distributiva quomodo differant.

Proportio arithmetica & geometrica.

Notandum tertio, ut propius ad rem presentem accedamus, ad meritum de condigno, quod iustitiae obligationem inducit, non sufficere, ut res mercedi seu premio sit in bonitate aequalis, sed ulterius requiritur pactum aliquod, lex, vel contractus, non quae valore actibus conferant, ut male Scotus; opera enim ex se sunt proportionata rei quae ipsis datur in praemium, sed contractus huiusmodi vel promissio requiritur tanquam applicans, & reddens actus illos meritum in actu secundo. Sic licet centum aurei aequivalent gemmae, vel equo, non tamen sunt eorum pretium in actu secundo, nisi per pactum vel contractum applicentur: & quantumcunque noverit quispiam aliquem in ejus vinea laborasse, non propterea stipendium ei dare tenetur, nisi pactum intercedat, vel expressum, vel tacitum; non, inquam, dare ei aliquid tenetur ex iustitia, sed tantummodo ex gratitudine. Ratio est; praemium quippe datur tanquam merces, ad mercedem autem conventio aliqua, saltem tacita, vel promissio requiritur, cujus intuitu, opera per quae merces obtinetur, exhibeantur.

Notandum quarto, triplicem communiter ab auctoribus statui iustitiam, triplici juri respondentem. Prima iustitia respicit jus quod Respublica in bona, & interdum in vitas civium habet, ubi scilicet communione bonum, & patriae aut civitatis id utilitas requirit, & vocatur jus altum, seu generale, ad quod servandum datur in capite & membris Reipublicae Iustitia legalis. Secunda iustitia est contra illud jus respicit quod membra Reipublicae habent in ipsam Rempubicam, ut scilicet bona quaedam communia, servata proportione, aequaliter inter cives dividantur, & appellatur Iustitia distributiva. Tertia demum Iustitia jus illud respicit, quod cives seu membra Reipublicae ad se invicem habent, & subinde in Rempubicam, & Commutativa dicitur, quod nimirum in commutationibus ut plurimum dati & accepti, & contractibus versetur, ut affirmat Aristoteles 5. Ethicorum, cap. 2.

In hoc vero differunt Iustitia Commutativa & Distributiva, quod Commutativa respiciat proportionem arithmetica mercedis cum titulo personae merentis: Distributiva autem, non arithmetica proportionem, sed geometrica spectat, seu proportionem proportionum, plurimum scilicet titulos inter se comparando, ut nimirum quantum unius titulus titulum alterius excedit, tantum etiam excedat praemium, quod hujus tituli intuitu confertur, idque sive titulus & praemium inter se aequalitatem servent, sive non. Quaestio autem hic praecipue procedit de Iustitia Commutativa.

SECTIO SECUNDA.

Refertur, & impugnatur opinio negans inter Deum & creaturam rationalem, strictam intercedere posse Iustitiam.

I.

Prima sententia negat avari posse iustitiam Dei ad hominem.

PRIMA itaque sententia negat in Deo respectu creaturae rationalis reperiri posse Iustitiam Commutativam, quae scilicet stricte obligetur ad praemium ei, seu mercedem intuitu operum & laboris conferendum: ita Vasq. 1. p. d. 85. & 86. & 1. 2. d. 223. & 3. p. d. 7. & 8. & alibi, citatque pro se Scotum in 1. dist. 46. quaest. 1. Richardum, Durandum, Paludanum, Capreolum, & alios: imò & S. Thomam hujus esse sententiae contendit, de cujus tamen mente dicitur infra. Eandem sententiam tenet Lessius lib. de Just. cap. 18. num. 57. Molina 1. p. q. 21. a. 1. Azor tom. 3. lib. 1. c. 10. quaest. 3. Conink de Actib. supern. Disp. 8. dub. 5. Alarcon tr. 3. d. 8. c. 6. & 7. Card. de Lugo de Incarn. disp. 3. & alii.

II.

Arguunt hi Auctores primo: Aristoteles siquidem 5. Ethic. c. 2. ait virtutem Iustitiae Commutativae in

Deo non reperiri, utpote quae in rebus tantum utilibus versatur, iis scilicet quae subsidium indigentis connotant, vel saltem potentis indigere, & materiam Iustitiae commutativae peculiariter ait esse pecuniam, & id genus alia. Quae etiam videtur mens S. Thomae hic, quaest. 21. art. 1. dum negat in Deo esse Iustitiam Commutativam.

Sed contra: eodem enim loco negat Aristoteles, esse in Deo liberalitatem, quam in largitione pecuniae constituit, imò & misericordiam; quas tamen virtutes, praesertim ultimam, omnes in Deo admittunt. Respondeo itaque, non loqui Aristotelem de Iustitia secundum rationem illius essentialem & abstractam, sed prout ad pecuniam, & res huiusmodi materiales contrahitur, & versatur in commerciis & contractibus humanis, ordinaturque ad indigentiam vel actualem, vel possibilem in contrahentibus sublevandam; Deo autem nulla est possibilis indigentia.

Eadem etiam est mens S. Thomae, quoties Iustitiam Commutativam in Deo negat reperiri: unde 1. 1. cont. Gentes, c. 93. n. 7. expressè asserit, iustitiam, & liberalitatem, quoad rationes suas formales, non dependere ab huiusmodi rebus, quamvis interdum ad eas contrahantur, ut ordinem humanam vitam, & mortalium indigentiae subveniant, secundum quam, inquam, rationem Deo competere nequeunt. Unde statim subdit: Secundum vero quod actiones praedictae in sua communitate accipiuntur, possunt etiam divinis rebus aptari: sicut enim homo rerum humanarum, ut pecunia, vel honoris distributor est, ita & Deus omnium bonitatum universè: sunt igitur praedictae virtutes in Deo universalioris extensionis, quam in homine. Haec ille.

Arguunt secundo: Iustitia ad res tantum utiles extenditur; Deus autem nihil utilitatis ex rebus creatis percipit; ergo. Conf. materia Iustitiae est datum & acceptum, quod inter Deum & hominem, aut aliam creaturam rationalem non intervenit. Ad argumentum Respondetur, latius patere materiam Iustitiae, quam ad res utiles: unde etiam inter homines dicitur multi, stipendium frequenter ob rem nullius utilitatis ex iustitia solvi, ut si quis venenum coemat, ut eo in malum finem abutatur, vel alteri det stipendium ut verberet, mutilet, aut occidat amicum innocentem. Quod si dicas, hoc esse aliquo modo utile, quia expletur ejus voluntas, eadem etiam ratione expletur voluntas Dei per actiones honestas.

Dices, praedictum opus, occidendi scilicet aut mutilandi amicum innocentem, esse per se utile & mercede dignum; per accidens autem tantum est quod hic & nunc huic non sit utile. Contra: sicut enim in his circumstantiis per accidens non est utile, ita similiter per accidens non merebitur mercedem, sicque per accidens non erit contractus iustitiae, si ad iustitiam requiratur utilitas. Sufficit ergo ad contractum ex iustitia, ut fiat aliquid in obsequium vel honorem alterius; haec enim sunt verè aestinatione digna, & bona, saltem extrinseca.

Ad Confirmationem num. 5. positam, dico, etiam inter homines in omnibus contractibus Iustitiae commutativae non reperiri proprie datum & acceptum, sed solum late: nec enim hoc tantum modo in quotidianis commutationibus contrahunt homines, Do ut des, sed etiam, Do ut facias, Fatio ut des, Facio ut facias, &c. in quo ultimo contractu nihil proprie datur, vel ex una parte vel altera, sed solum fit aliquid ex pacto in gratiam alterius. Quare S. Thomas 1. 2. quaest. 114. a. 1. ad 2. ad rationem meriti inter Deum & hominem (in quo nihilominus ibidem art. 6. ad 2. & alibi saepe intervenire dicit iustitiam) ad hoc, inquam, sufficere ait, ut aliquid ei offeratur, quod in illius honorem cedat, licet nulla inde ei proveniat utilitas.

Arguunt

Sententia negans Deum Iustitiam, probatur ex Aristotele & S. Thoma.

III. Quo sensu negat Aristoteles in Deo Iustitiam Commutativam.

IV. Mens S. Thomae in Deo Iustitiam Commutativam negare.

V. Non in rebus tantum utilibus reperitur contractus iustitiae.

Stipendium saepe fit pro re nullius utilitatis.

VI. Opus per accidens utile, per accidens non meretur mercedem.

Ad iustitiam sufficit opus aestinatione dignum.

VII. Eriam inter homines, in omnibus contractibus Iustitiae commutativae non reperitur proprie datum & acceptum.

Quid requiratur ad contractum iustitiae.

VIII. Arguit tertio: non potest obligari Deus per opera nostra; nihil quippe ei dare possumus non sum. Respondetur, dare saltem nos illi aliquid verè nostrum, imò ita nostrum, ut nisi nobis consentientibus, Deus illud nunquàm habere potuisset: hæc enim est natura actûs liberi, ut quantumvis omnia in actu primo ad illum efficiendum necessaria, à Deo ponantur, in efficientis tamen potestate sit efficere illum vel non efficere, atque sub Dei dominio in actu secundo constituere, & hoc sensu dat aliquid Deo, id est, ponit illud sub dominio Dei, quod potuit non ponere, sicque & aliquid in ejus obsequium facit, quod penes ipsum erat non facere: hoc autem est pretio æstimabile; & sicut ad meritum, secundum oēs sufficit, ita si interveniat pactû, sufficit ad contractum iustitiæ, Deumque nobis strictè obligandum.

IX. Hanc solutionem expressè tradit S. Thomas in 4. dist. 15. art. 1. ad 2. ubi cum sibi objecisset: *Servus, quia totum hoc quod habet, est domini, non potest damno illato domino satisfacere, quia nihil potest recompenfare: cum ergo totum quod habet homo, sit Dei, non potest homo Deo satisfacere.* Respondet S. Doctor in hæc verba: *Ad secundum, dicendum, quod non est simile de servo hominis, & Dei; quia totum quod habet servus hominis, ita est domini, quod non sit servi. Quod autem habet servus Dei, ita est domini, quod etiam servi, propter arbitrii libertatem sibi datam.* De quo plura Sect. seq. n. 3.

X. Arguunt quarto: quandoquocumque inter duos intercedit iustitia commutativa, qui alteri aliquid tribuit, aliquid amittit, estque contrapassum; Deus autem nihil amittere potest, sed quantumcumque nobis aliquid tribuat, illius semper dominium retinet; ergo inter Deum & hominem intercedere nequit iustitia commutativa.

XI. Suarez Opusculo de Iustitia Dei, sect. 1. num. 12. & Granado hic, tract. 7. d. 4. n. 21. aiunt, in dominio tantum creato & limitato, hoc inveniri, & intercedere contrapassum, ita scilicet, ut qui aliquid alteri donat, aliquid amittat; præcisè tamen ad conceptum iustitiæ commutativæ, id non est necessarium, sed solum requiritur, ut detur æquivalēs pro receptâ, etiamsi id quod datur, maneat adhuc sub dominio donantis. Addit tamen Granado n. 12. Deum, dum iustis præmium, seu gloriam largitur, aliquo modo, secundum quid, & virtualiter amittere ejus dominium; posita enim promissione, & opere expleto, non potest non gloriam illam producere, sicque, inquit, in actu iustitiæ Dei erga hominem, intervenit aliquo modo contrapassum, & hæc etiam conditio isthic reperitur: de quo plura infra.

SECTIO TERTIA, Solvitur argumentum contra iustitiam Dei ad hominem, ductum ex titulo servitutis hominis respectu Dei.

I. ARGUUNT quinto: Inter servum & dominum in creatis non intercedit iustitia, teste Aristotele 8. Ethic. cap. ultimo, sicut nec inter patrem & filium non emancipatum: unde quicquid acquirit servus, domino acquirit, sed homo est essentialiter servus Dei; ergo nequit acquirere jus contra Deum magis, imò multo minus, quam servus creatus ad verius suum dominum.

II. Sed contra: in multis enim differt servitus respectu Dei, & respectu domini creati; de fide enim est, cum servitute Dei stare meritum, etiam ob opera, quæ Deus à nobis tanquam dominus exigit: imò ipsa servitutis opera requirunt ut pro aliquo statu Deus ipsi promittat, & conferat præmium; quæ

tamen in operibus servilibus respectu domini creati non inveniri certum est. Quod à fortiori urget in sententiâ Valq. qui ad meritum de condigno asserit, non esse necessariam ullam promissionem, aut pactum Dei, sed ipsa opera per se præmium requirere. Deinde, dominium Dei non tollit, quo minus ejus servus habeat verum dominium, ratione cujus inferri ei possit ab aliis creaturis injuria, si ipso nolente bonis ejus utantur; quod servo in creatis, in iis in quibus servus est, non competit: siquis enim servo invito, bonis ejus utatur, non facit servo injuriã, sed domino.

Ratio autem disparitatis in hoc fundatur, quod servus in creatis ex reputatione & dispositione legum censeatur pars domini, & eadem moraliter persona in favorabilibus cum eo. Unde servum Aristoteles vocat *animatum instrumentum*, animatum scilicet eadem animâ moraliter, quâ reliquæ domini partes animantur physice. Idemque de filio affirmat respectu patris; ejusdem autem ad seipsum nec gratitudo est, nec iustitia: quâ de causâ, ut Sect. præcedente, num. 9. vidimus, dixit S. Thomas, quicquid habet servus hominis, ita esse Domini ut non sit servi.

At vero in servitute respectu Dei, fecus res se habet; hæc enim non sit per reputationem morale, & fictionem legum, quæ jura servitutis statuit pro libito, quæque una moraliter censeamur persona cum Deo, sed sit hæc servitus per reale dependentiam naturæ nostræ à Deo; hæc autem potius arguit distinctionem, ac proinde servi Dei sumus ut naturæ rationales distinctæ, & aptæ habere dominium, & meritum, ut ostensum est, quod servus respectu hominum non competit. Quidni ergo, sicut opera nostra, non obstante conditio servitutis respectu Dei, merentur nihilominus ab eo præmium; quidni, inquam, interveniente pacto, mereri poterunt ex iustitiâ? Certè ex servitute creatæ seu unius hominis respectu alterius, unde hoc argumentum est deductum, non convincitur contrarium, cum inter servitatem respectu hominis & Dei, maxima, ut vidimus, sit disparitas.

Addo, quod ait P. Suarez l. 12. de Gratia, c. 30. n. 42. etiam in creatis, quicquid sit de dispositione humanarum legum, contractum quem pater iniret cum filio, aut dominus cum servo, de præmio, vel mercede, sub conditione operis condigni conferendâ, esse ex naturâ rei validum, & conditione ex alterâ parte impletâ, obligationem iustitiæ in alteram induci.

Arguunt sexto: Deus non est dominus tantum creaturæ rationalis, & gloriæ, sed etiã juris creaturæ; ergo hoc jus est jus Dei, ergo per hoc obligari non potest Deus ex iustitiâ: sic enim haberet jus contra seipsum. Distinguo primum consequens; ergo jus hoc est jus Dei ut quod, concedo consequentiam, ut quo, nego: sicut etiam intellectio nostra, amor, & meritum sunt intellectio, amor, & meritum Dei ut quod, id est, sunt creaturæ ipsius, seu res ab eo productæ, non tamen sunt amor, intellectio, aut meritum Dei ut quo, seu ita ut denominent cum intelligentem, amantem, & merentem: & tamen idem hic confici possent argumentum; sicut enim quis nequit ex iustitiâ obligari sibi, ita nec à se quidquâ mereri. In creatis verò ex reputatione & fictione legum, jura servi sunt jura domini ut quo, sicut & meritum in ordine ad res temporales, cum quicquid acquirit servus, ordinatione legum cedat domino.

Addo casus quosdam tum circa filios, tum servos, in ipsis legibus excipi: servis enim bonorum quorundam dominium conceditur, eorum scilicet, quæ vel in compensationem injuriæ ipsis dantur, vel labore extraordinario aut industriâ extra sortem acquiunt, &c. Filii verò bonorum castrensum, & quasi

Utens bonis servi in creatis; ipso invito, non facit servo injuriã, sed domino.

III. *Servus in favorabilibus eadem censetur persona cum domino.*

Servus animatum instrumentum. Eiusdem ad seipsum nec gratitudo est, nec iustitia.

IV. *Servitus respectu hominum arguit identitatem, respectu Dei distinctionem.*

Opera nostra, sicut respectu Dei fundant meritum, ita fundant potestatem iustitiæ.

V. *Ex natura rei potest in creatis dari contractus iustitiæ inter patrem & filium, & dominum & servum.*

VI. *Dicitur, Deus est dominus juris creaturæ; ergo jus creaturæ est jus Dei.*

Respons. esse jus Dei ut quod, non ut quo.

VII. *In quibusdam casibus, Patres cum filiis, & domini cum servis, facere possunt contractus iustitiæ.*

